

zásáról, a *Vigilia* szélesebb körének kulturális életéről. Meghatódva olvasok bele abba a hatalmas levélgyűjteménybe, amely kedves emlékét őrzi.

Csak a halottakról emlékeztem meg. Azt hiszem, a *Vigilia* feladata az, hogy folytassa a Sík-Rónay „vonalat”. Az igazi katolicitást, azt a teljes humanizmust, amelyet ők igyekeztek képviselni. Mihelics Vid 1964 januárjában, amikor átvette Sík Sándor örökségét, így írt az eszményi humanista típusról – a zsinati nyitásnak örvendő Sík Sándorra hivatkozva: „Az a humanista típus, amelyet Sík Sándor szerint ki kell formálnunk magunkból, 'amit lát, hall, annak ösztönösen megéli a másik oldalát is, az igazzal szemben álló másik-igazat, a féligazság igaz voltát is, csorbaságát is, kiegészíti másik felét is, de legnagyobbak a folytonos szintézist érzi' . . .” Azt hiszem, ez a „dialektika” nem kompromisszumot jelent („Legyen a ti szavatok igen, igen – nem, nem!”), hanem az őszinte párbeszédre való nyitottságot és realizmust. Az adott körülmények között meg kell tennünk a tőlünk telhetőt mindazért, ami a több emberséget és az evangélium ügyét szolgálja. A többi nem a mi dolgunk. Rónay szava mottó lehet: „Istent képviselni!”

Azt kívánom, hogy a félszázados *Vigilia* továbbra is betöltse helyettesíthetetlen misszióját a Sík Sándor (és Babits) szerint értelmezett katolicitás, egyetemes-ség szellemében.

GÁL FERENC

A *Vigilia* ötven évéhez

Azt a kérdést túl személyesnek tartanám, hogy mit jelentett és mit jelent nekem a *Vigilia*. Mivel a munkaterem negyven éven keresztül a teológia művelése volt, ezért elsősorban az ilyen irányú szakfolyóiratok felé fordultam. Inkább arról mondok valamit, hogyan látom a *Vigilia* szerepét a magyar egyház életében. Személyes élményként mégis megjegyezhetem, hogy mindig örültem életerejének. Túlélte olyan fordulatokat és időket, amilyeneket más folyóiratok nem éltek túl, és ezt a külső tényezők mellett annak is köszönhettem, hogy arról akart szellemi eligazítást adni, ami az egyházi élet lényegéhez tartozik. Biztos, hogy ennek a célnak a megvalósításában is volt hullámvész, de a cél maga nem homályosult el. Amikor a folyóirat elindult, nagyban és egészben a hagyományos katolicizmus légkörében mozogtunk, mint bárhol másutt Európában. Akkor a *Vigilia* alapítói és munkatársai főleg a francia vallási életben és teológiában ébredező szellemet vették alapul, s arra törekedtek, hogy itthoni vallási életünkbe is belevigyenek valamit az új világnézeti kérdésekből, a misztikából és a szociális felelősségből. Akkor azonban a *Vigilia* csak egy volt a katolikus folyóiratok közül, tehát célját és szellemét az újdonság és az érdekesség szempontjai szerint határozhatta meg. A háború után azonban az egyetlen egyházi jellegű folyóirat maradt, s a szerkesztőségnek már azt kellett néznie, hogy mire van szüksége az egyház életének, mit adhat hozzá a hívők eligazításához és lelki élményéhez. A *Vigilia* szó akkor lett igazán jelkép és felhívás: virrasztás, éberség, eléje dolgozás a holnapnak. Így látta ezt akkor Sík Sándor, amikor az új elindulásnál a „vezércikket” megfogalmazta. Magától adódott, hogy a folyóirat akkor sokkal erősebben elkanyarodott a teológia felé, mint a háború előtt. Új hitbéli és világnézeti kérdé-

sek merültek fel, maga a magyar egyház is új feladatok előtt állt, s emellett a teológusoknak is ez volt az egyetlen tudományosabb publikálási lehetősége. Később – emlékszem – az akkori szerkesztőnek szemére vetették, hogy egyoldalúvá tette a Vigiliát. Talán azért, mert az írói próbálkozásoknak nem adott elég teret. Pedig már akkor észre lehetett venni azt, ami csak később bonitakozott ki, hogy a teológia, az elmélyült vallási kérdésekkel való foglalkozás kezdett divatba jönni. Később, egészen mostanáig, az volt a ki nem mondott, de mindig érezhető kérdés, hogy a folyóirat az úgynevezett határkérdéseknek adjon-e több helyet vagy a pozitív hitbeli tanításnak. Gondolom, hogy ezt a kérdést elméletileg és mereven nem lehet, vagy talán nem is szabad eldönteni. Egy folyóiratnak figyelni kell az idők jeleit, el kell tudni vetni a problémákat és irányítani kell a szellemi tapogatózást is. A határkérdések túlsúlya akkor nyomasztó, ha meghúzódik mögötte a menekülés a hitvallástól, annak a hitnek a megvallásától, amely nem mondhat le a kereszt botránnyának a hordozásáról sem.

Magam csak akkor írtam a Vigiliába, ha valamire megkértek. Sem a termékeimmel nem jelentkeztem, sem tanácsokat nem osztogattam. A teológia művelése mellett a nyilvános szereplés vágyát kielégítette a szóbeli igehirdetés, és mind a mai napig meg vagyok győződve az élő szó fontosságáról és erejéről anélkül, hogy kétségbe vonnám az írás jelentőségét. A Vigiliát mindig a magyar egyház tartozékának tekintettem, és tudatában voltam annak, főleg a zsinat után, hogy nyitottnak kell lennie a külvilág felé, és ha lehet, a ma sokat emlegetett dialógust is kezdeményeznie kell. Természetes, hogy a mérték és a stílus vagy a hangnem meghatározása ezen a téren is a szerkesztőség joga. Megjegyzéseket csak akkor tettem, amikor úgy éreztem, hogy egy katolikus folyóirat a nyitottság örve alatt túl sok teret enged át más világnézetű íróknak, s ugyanakkor állításaikkal szemben nem szögezi le a keresztény álláspontot. Önmagában nagyon demokratikus elv az, hogy bízzuk a döntést az olvasókra, de adott esetben az olvasók valamilyen irányítást is joggal elvárhatnak. Magam sem ebben a külső dialógusban nem vettem részt, sem pedig az úgynevezett „belső dialógusban”. Ez az utóbbi külföldi eredetű volt, és többféle megnyilatkozásával lehetett találkozni. Egészséges megnyilatkozása abban állt, hogy a zsinat szellemében széles alapon, a világiak bevonásával tárgyalták meg az egyház problémáit. A másik, kevésbé rokonszenves alakja az volt, hogy – tudatosan vagy szólamok után indulva – a valláskritika módszerét vitték át a belső dialógusba. Nálunk inkább csak próbálkoztak ezzel a hangnemmél, de nem sok sikerrel. A tárgyilagos szemlélőknek az volt a benyomásuk, hogy több volt benne a külföldi úgynevezett haladó írók utánzása, mint a magyar egyház igazi nehézségeinek és problémáinak a meglátása. A kísérlet hamar meg is szűnt. Úgy látszik, az olvasóközönséget nem érdekelte. Meg vagyok győződve, hogy a pozitív értékek átvétele és lefordítása sokkal nagyobb érték, mint a bírálat, amely úgysem tud szabadulni az egyéni érdektől. S ha már az értékeknél vagyunk, ezt tartom a jövő útjának is. Mivel a Teológia mégis szakfolyóirat akar lenni, azért a Vigiliára vár a feladat, hogy az egyetemes kultúra és az egyetemes egyház életének értékeit bevetítse a magyar olvasóközönség elé. De az is ugyanilyen feladat, hogy múltunknak és jelenünknek az értékeire felhívja a figyelmet. Komolyan sohasem láttam azt a veszélyt, hogy a Vigilia egy érdekközösséget képviselő írógárda megnyilatkozási fóruma lett volna. Inkább kellő munkatársak felkutatása és megnyerése volt a probléma. A jelek ma már arra mutatnak, hogy nem élünk elszigeteltségben. A magyar egyházban az élő keresztény szellemet úgy fogalmaznám meg, hogy nekünk *látni* kell mindazt, ami kívül van, de befelé kell *néznünk*. A látásnak és a nézésnek az egyensúlya biztosítja az időszerűséget. Ilyen munkatársakat kívánok a Vigiliának.